

منجلا ب اعتیاد

شاید به نظرمان برسد که وقتی فرزندان در اتاق خودش مشغول مطالعه، استراحت یا حتی سرگرم گوشی‌اش است، جای نگرانی نیست. همین که در خانه است و با دوستان ناشناس رفت‌وآمد ندارد، به کافه و پاتوق‌های مشکوک نمی‌رود، احساس امنیت می‌کنیم. اما گاهی همین نزدیکی‌ها و سکوت‌ها، زنگ خطرهای خاموش هستند؛ چرا که بسیاری از نوجوانان و جوانان، درست در همین اتاق‌های کوچک و در کنار خانواده‌هایی مهربان، گرفتار دام اعتیاد شده‌اند.

امروزه مواد مخدر با چهره‌هایی جدید و فریبنده ظاهر می‌شوند؛ آن‌قدر متفاوت از تصور گذشته‌مان که شاید حتی به ذهن‌مان هم نرسد بعضی از اشیای ساده مثل یک آدامس، دستمال یا حتی یک پاک‌کن، حامل ماده‌ای اعتیادآور باشد.

شاید شنیدن چنین واقعیت‌هایی نگران‌کننده باشد. اینکه فکر کنیم فرزند نوجوان یا جوان‌مان درگیر چنین معضلی شده، دله‌ره‌آور است؛ اما گاهی همین ترس‌ها لازم‌اند تا ما را هوشیار و آگاه کنند. چون آگاهی، قدرت می‌آورد؛ و این قدرت، ما را امیدوار و توانمند می‌سازد تا در کنار فرزندان‌مان، آگاهانه در مسیر پریچ‌وخم دنیای امروز قدم برداریم.

زندگی در این زمانه، نیازمند دانشی روزآمد درباره آسیب‌ها و خطرهای است؛ از جمله شناخت شکل و ظاهر انواع مواد مخدر، ویژگی‌های فیزیکی، بو، طعم و حتی اثرات و عوارض آن‌ها. در همین راستا، «مهدی خشنود»، کارشناس آنالیز مواد در آزمایشگاه مرجع پلیس مبارزه با مواد مخدر به ارائه نکات و مطالبی جهت آموزش و آگاه‌سازی پرداخته است.

در بررسی‌های علمی انجام‌شده درباره مواد مخدر صنعتی، هشدارهای جدی درباره خطرات آن‌ها داده می‌شود. موادی مانند شیشه، گل، قرص‌های روان‌گردان و حتی دستمال‌هایی که به مواد توه‌م‌زا آغشته‌اند، مستقیماً سیستم عصبی را هدف قرار می‌دهند. برخی از این مواد چنان قدرتمند هستند که تنها یک بار مصرف آن‌ها ممکن است به وابستگی شدید یا حتی مرگ منجر شود.

برای درک بهتر این موضوع، تصاویری از عوارض فیزیکی مصرف این مواد ارائه شده که به روشنی نشان می‌دهد چگونه در مدت کوتاهی، دندان‌ها از بین می‌روند، پوست دچار عفونت می‌شود و چهره فرد به شدت تغییر می‌کند. در سطح ملی، آزمایشگاه‌هایی در تمام استان‌ها فعال‌اند که به بررسی ماهیت مواد مخدر کشف‌شده می‌پردازند. در صورتی که آزمایشگاهی قادر به شناسایی ماده‌ای نباشد، نمونه به آزمایشگاه مرکزی در تهران فرستاده می‌شود تا با تجهیزات دقیق‌تر بررسی شده و نتایج نهایی به مراجع قضایی گزارش شود. دلیل حساسیت این فرایند، ارتباط مستقیم آن با سلامت و جان افراد است؛ زیرا یک اشتباه در تشخیص می‌تواند تبعات سنگینی داشته باشد. اعتیاد، به معنای وابستگی جسمی و روانی به یک ماده است. این وابستگی از آن‌جا شکل می‌گیرد که مواد مخدر روی سیستم اعصاب مرکزی اثر می‌گذارند و گیرنده‌های مغزی مانند سروتونین، نوراپی‌نفرین و دوپامین را تحت تأثیر قرار می‌دهند. بسته به نوع ترکیب و منشأ، مواد مخدر به سه دسته کلی تقسیم می‌شوند: مواد طبیعی مثل تریاک، مواد نیمه‌سنتزی مانند هروئین، و مواد صنعتی که شامل آمفتامین‌ها، مت‌آمفتامین و مشتقات آن‌ها می‌شوند. هرکدام از این دسته‌ها با مکانیسم خاصی بر بدن و ذهن فرد اثر می‌گذارند و عواقب بلندمدتی دارند.

مواد مخدر را می‌توان بر اساس اثراتی که بر بدن و به‌ویژه سیستم عصبی می‌گذارند، به سه دسته کلی تقسیم کرد: سستی‌زاها، محرک‌ها و توه‌م‌زاها. دسته‌ی اول یعنی سستی‌زاها، باعث کاهش فعالیت‌های سیستم عصبی مرکزی می‌شوند و نوعی حالت رخوت، بی‌حسی و کندی در فرد ایجاد می‌کنند. این مواد معمولاً آرام‌بخش هستند اما به شدت اعتیادآور و خطرناک‌اند.

محرک‌ها که بیشتر آن‌ها در خانواده آمفتامین‌ها قرار دارند (مانند «اکس»)، دقیقاً برعکس عمل می‌کنند. این مواد با تحریک شدید سیستم عصبی مرکزی، باعث افزایش ترشح دوپامین در مغز می‌شوند. در نتیجه، فرد احساس پرانرژی‌بودن و خستگی‌ناپذیری می‌کند، اما این تحریک مصنوعی می‌تواند به فرسودگی شدید عصبی و وابستگی جدی منجر شود.

در نهایت، توه‌م‌زاها مانند گل و ماری‌جوانا، بر ادراک و شناخت تأثیر می‌گذارند و می‌توانند باعث بروز توه‌م‌های دیداری یا شنیداری شوند. متأسفانه این نوع مواد در سال‌های اخیر به‌ویژه در میان نوجوانان و جوانان، حتی در فضاهایی مانند پارک‌ها، رواج بیشتری پیدا کرده‌اند. هر سه دسته مواد، با وجود تفاوت در اثرگذاری، یک وجه مشترک دارند: اعتیادآور، خطرناک و به شدت آسیب‌زا بودن.

یکی از شناخته‌شده‌ترین مواد سستی‌زا، تریاک است که از گیاه خشخاش به‌دست می‌آید. در قسمت بالای این گیاه، ماده‌ای شیرین‌رنگ خارج می‌شود که حاوی ترکیبات مختلفی است؛ مثل مورفین، تیائین، نوسکاپین و پاپاورین. این ترکیبات روی سیستم عصبی تأثیر می‌گذارند و به‌مرور باعث ایجاد وابستگی می‌شوند.

اما تریاک‌هایی که امروزه به دست مصرف‌کنندگان می‌رسد، دیگر شکل خالص ندارد. برای افزایش حجم و سود بیشتر، آن را با موادی مانند قره‌قروت، استامینوفن یا کافئین ترکیب می‌کنند. هرچند این تریاک ناخالص است، اما همان

مقدار اندک ماده‌ی اصلی هم برای ایجاد اعتیاد کافی‌ست. افرادی که برای اولین بار از این ماده استفاده می‌کنند، ممکن است چند روز اول دچار بدن‌درد و بی‌حالی شوند. اما به‌مرور، بدن به ماده وابسته می‌شود و فرد برای فرار از درد و خمار، دوباره سراغ مصرف می‌رود. آلکالوئیدهای تریاک روی گیرنده‌های مغز اثر می‌گذارند و وابستگی عمیق روانی و جسمی ایجاد می‌کنند. این وابستگی به‌تدریج نشانه‌هایش را نشان می‌دهد: لاغری، پرخاشگری، بی‌تفاوتی نسبت به خانواده و اطرافیان. مصرف‌کننده ممکن است برای تهیه تریاک دست به فروش وسایل خانه بزند، چون تنها چیزی که برایش اهمیت دارد، رهایی موقت از درد اعتیاد است. در نهایت، همین رفتارها باعث طرد شدن از خانواده و جامعه می‌شود و فرد در چرخه‌ای مخرب گرفتار می‌گردد.

شاید نام ماده‌ی مخدری به نام کروکودیل به گوشتان خورده باشد؛ این ماده از ترکیبی به نام دزومورفین ساخته می‌شود و به‌قدری خطرناک است که به آن لقب «گوشت‌خور» داده‌اند. مصرف آن باعث تخریب شدید بافت بدن می‌شود؛ به‌طوری‌که پوست و گوشت در نواحی تزریق، به‌تدریج دچار زخم و حفره می‌شود، گویی بدن از درون در حال پوسیدن است.

عملکرد مواد مخدر در بدن افراد مختلف، متفاوت است. برخی افراد خیلی سریع گرفتار عوارض جسمی و روانی می‌شوند و در برخی دیگر، آثار تخریبی با تاخیر ظاهر می‌شود؛ اما واقعیت این است که دیر یا زود، این آسیب‌ها سراغ همه می‌آیند.

مواد مخدر از راه‌های مختلفی مصرف می‌شوند؛ بعضی تزریقی هستند، برخی تدخینی (یعنی به صورت پودر در توتون سیگار ریخته شده و دود می‌شود) و برخی هم استنشاقی (از راه بینی). شیوه مصرف روی سرعت تأثیرگذاری ماده، شدت نشئگی و ماندگاری آن در بدن مؤثر است.

برای مثال، تزریق مواد باعث اثرگذاری بسیار سریع‌تر می‌شود، اما همزمان عوارض عمیق‌تری هم به جا می‌گذارد و مواد مخدر با وجود اینکه به‌ظاهر از بدن خارج می‌شوند، اثراشان روی سیستم عصبی باقی می‌ماند. در واقع، آنچه از بین می‌رود فقط حس لذت یا نشئگی لحظه‌ای است، اما وابستگی و آسیب‌ها مدت‌ها در بدن و روان باقی می‌ماند.

هروئین یکی از خطرناک‌ترین مواد مخدر محسوب می‌شود که انواع مختلفی دارد؛ با این حال، رایج‌ترین روش مصرف آن به‌صورت تزریقی است. دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد (UNODC) فهرستی از مواد پیش‌ساز را منتشر کرده که فروش آن‌ها را غیرقانونی اعلام کرده است. یکی از این پیش‌سازها، «اسید استیک» نام دارد؛ حلالی با بویی تند و شبیه سرکه که در فرایند تبدیل مورفین به هروئین مورد استفاده قرار می‌گیرد. این ماده به قدری اسیدی است که حتی هنگام ورود آن به آزمایشگاه‌ها، موجب بروز سردرد شدید در افراد حاضر می‌شود.

این پیش‌ساز خطرناک در محیط‌هایی مانند آشپزخانه‌ها و به‌صورت غیربهداشتی تولید می‌شود. مصرف‌کنندگان این مواد، که عمدتاً از میان جوانان هستند، اغلب به دلیل ناآگاهی و نبود اطلاعات کافی گرفتار آن می‌شوند. بسیاری از مشکلاتی که گریبان‌گیر افراد می‌شود، ریشه در همین ناآگاهی دارد؛ برخی تصور می‌کنند مصرف سیگار یا قلیان نشانه‌ای از بلوغ یا قدرت مردانگی است، در حالی که با کمی تحقیق می‌توانند از مضرات این مواد و مسیر خطرناکی که در پی دارند، آگاه شوند.

نخستین گام به سوی اعتیاد، معمولاً با مصرف سیگار، قلیان یا ویپ آغاز می‌شود. ویپ‌ها حاوی ماده‌ای به نام گلیسیرین هستند که هنگام گرم شدن می‌توانند به ماده‌ای بسیار خطرناک تبدیل شده و باعث التهاب ریه شوند. در این میان، استفاده آگاهانه از فناوری‌هایی مانند گوشی‌های هوشمند و فضای مجازی، فرصتی ارزشمند برای کسب دانش و بالا بردن سطح آگاهی درباره عوارض مواد مخدر فراهم می‌کند. جوانان می‌توانند با بهره‌گیری درست از این منابع، پیش از آنکه در دام مصرف مواد گرفتار شوند، آگاهی لازم را به دست آورند.

مواد توهم‌زا به‌طور کلی به سه دسته اصلی تقسیم می‌شوند که یکی از رایج‌ترین آن‌ها مشتقات گیاه شاهدانه است؛ موادی مانند حبشیش و «گل» که متأسفانه مصرف آن‌ها در جامعه، به‌ویژه در میان جوانان، بسیار شایع شده است. دو گروه دیگر از توهم‌زاها شامل ماده صنعتی ال‌اس‌دی (LSD)، که به عنوان قوی‌ترین و معروف‌ترین توهم‌زا شناخته می‌شود، و قارچ‌های موسوم به «جادویی» یا «مجیک ماشروم» (قارچ‌های سیلوسایبین) هستند.

هر ماده مخدر، ترکیب مؤثر خاصی دارد. در گیاه شاهدانه، این ترکیب فعال تتراهیدروکانابینول یا «تی‌اچ‌سی» کندمی ایفا توهم حالت ایجاد در را اصلی نقش که است (THC)

در سال‌های اخیر، گزارش‌های پلیس درباره کشف این مواد به‌ویژه در قالب عملیات‌های شهری، افزایش چشم‌گیری داشته است؛ موضوعی که زنگ خطری برای خانواده‌ها و جامعه محسوب می‌شود. تولیدکنندگان این مواد، به‌دلیل محدودیت‌های قانونی و برای پنهان‌کاری، کشت آن را در داخل آپارتمان‌ها، خانه‌ها و حتی در گلدان‌های خانگی انجام می‌دهند. گاهی ممکن است خود فرزند یک خانواده، ناآگاهانه یا از روی کنجکاوی، اقدام به کاشت این گیاه در محیط

خانه کند. از این رو، آگاهی والدین در این زمینه امری ضروری است.

گیاه شاهدانه دارای برگ‌هایی پهن با بویی بسیار تند و مشخص است. برخی افراد به اشتباه تصور می‌کنند این ماده اعتیادآور نیست و مصرف آن تنها برای ایجاد تجربه‌ای موقتی از توهم است، در حالی که همین یک‌بار مصرف نیز می‌تواند تأثیرات روانی عمیق و خطرناکی بر فرد بگذارد.

این ماده اغلب به صورت گیاه خشک‌شده و فرآوری‌نشده به فروش می‌رسد، که در مواردی ممکن است به دلیل شباهت ظاهری، با داروهای گیاهی مانند آویشن اشتباه گرفته شود. متأسفانه حتی گزارش‌هایی از برخی مدارس وجود دارد مبنی بر اینکه مادران، چنین موادی را در جیب فرزندانشان پیدا کرده‌اند. این موضوع، اهمیت آموزش و نظارت خانواده‌ها را بیش از پیش نشان می‌دهد.

حشیش نیز مانند سایر مشتقات گیاه شاهدانه، حاوی ترکیب شیمیایی تتراهیدروکانابینول یا «تی‌اچ‌سی» (THC) است؛ ماده‌ای با خاصیت توهم‌زایی بسیار بالا که در شکل‌های گوناگون یافت می‌شود. یکی از روش‌های متداول مصرف آن، افزودن این ماده به داخل سیگار و استعمال آن است. ماده‌ای به نام «گل» نیز که از همان خانواده است، معمولاً به رنگ سبز تیره یا حنایی بوده و آن را نیز داخل سیگار مصرف می‌کنند.

«گراس» نیز یکی دیگر از فرآورده‌های این گیاه محسوب می‌شود که از برگ‌ها و ساقه‌های خشک‌شده شاهدانه تهیه می‌شود. به طور کلی، تمام این مواد از یک خانواده‌اند و هر چه از قسمت‌های بالایی گیاه به سمت ریشه حرکت کنیم، میزان «تی‌اچ‌سی» در آن کاهش می‌یابد.

در برخی موارد، این مواد را به شیوه‌های غیرمنتظره‌تری نیز مصرف می‌کنند. برای نمونه، در یک مورد که به آزمایشگاه ارجاع داده شد، ماده «گل» را داخل کیک مخلوط کرده بودند، به طوری که بوی مشخص این ماده به وضوح از کیک استشمام می‌شد. همچنین از گیاه شاهدانه روغن‌هایی مانند «روغن شاهدانه» و «روغن حشیش» استخراج می‌شود که رنگ آن‌ها زرد کم‌رنگ یا پررنگ بوده و پس از «گل»، بیشترین میزان تی‌اچ‌سی را دارند.

در میان مواد توهم‌زا، «ال‌اس‌دی» (LSD) به عنوان قوی‌ترین و خطرناک‌ترین شناخته می‌شود. این ماده با نام‌های مستعاری مانند «اسید» به اشکال بسیار متنوع، فریبده و رنگارنگ عرضه می‌شود؛ از جمله به صورت برگه‌های مربعی بسیار کوچک که یا از طریق جذب پوستی یا قرار دادن زیر زبان مصرف می‌شوند. تأثیر این ماده به قدری شدید است که مصرف‌کننده درک درستی از فضا، فاصله و ارتفاع نخواهد داشت.

در یکی از گزارش‌های پلیس، فردی پس از مصرف ال‌اس‌دی، از طبقه دوم یک ساختمان به پایین پریده بود. شدت آسیب به حدی بود که استخوان پای او از پوست بیرون زده بود. وقتی وضعیت جسمی او کمی بهبود یافت، اظهار داشت که اصلاً متوجه ارتفاع و خطر آن نبوده است. این ماده علاوه بر ایجاد توهمات شدید، بر افکار و سامانه سروتونینی مغز نیز تأثیر می‌گذارد.

در موردی دیگر، فردی پس از مصرف این ماده، فرزند خردسال خود را به اشتباه به شکل یک پرنده (مرغ) دیده بود و در اقدامی هولناک، جان او را گرفته بود. پس از بازگشت به حالت عادی، وقتی متوجه واقعیت شد، دچار شوک شدید و اندوهی وصف‌ناپذیر شد.

اگرچه مصرف «ال‌اس‌دی» (LSD) در مقایسه با «گل» شیوع کمتری دارد، اما متأسفانه طی سال‌های اخیر، گرایش نوجوانان و جوانان به‌ویژه متولدین دهه ۸۰ به مصرف مواد توهم‌زا، از جمله گل و حشیش، افزایش یافته است. این مواد با ایجاد اختلالات ادراکی و روانی شدید، موجب می‌شوند که فرد مصرف‌کننده حتی اعضای خانواده خود را نشناسد و نسبت به پیرامون خود بی‌تفاوت شود. ال‌اس‌دی معمولاً در قالب قطعات مربعی بسیار ریز به مصرف می‌رسد و با نام‌هایی چون «اسید» شناخته می‌شود.

والدین باید نسبت به نشانه‌های ظاهری مصرف این مواد هشیار باشند. یکی از علائم شایع مصرف مواد توهم‌زا، گشاد شدن مردمک چشم‌ها است، در حالی که مواد سستی‌زا مانند تریاک یا هروئین، موجب تنگ شدن مردمک‌ها می‌شوند. شناخت این نشانه‌ها می‌تواند در شناسایی زودهنگام مصرف مواد نقش مؤثری ایفا کند.

یکی دیگر از مواد توهم‌زای رایج، «قارچ‌های جادویی» یا «مچیک ماشروم» است که متأسفانه مصرف آن نیز در حال افزایش است. ماده مؤثر این قارچ‌ها سیلوسایبین نام دارد که توهمات شدیدی ایجاد می‌کند. این قارچ‌ها پس از خشک شدن، یا درون کاغذهای مخصوص (پیپر) مصرف می‌شوند یا به صورت دمنوش. شدت توهم‌زایی آن‌ها حتی از گل نیز بیشتر گزارش شده و خطرات روانی و رفتاری جدی در پی دارد.

در کنار مواد توهم‌زا، گروه دیگری از مواد با عنوان مواد محرک و توان‌افزا وجود دارند که به طور مستقیم بر سیستم اعصاب مرکزی و انتقال‌دهنده‌های عصبی مانند دوپامین تأثیر می‌گذارند. یکی از شناخته‌شده‌ترین دسته‌های این گروه، خانواده آمفتامین‌ها و مشتقات آن‌هاست. از جمله این مواد می‌توان به مت‌آمفتامین (شیشه)، اکستازی یا MDMA و کوکائین اشاره کرد که همگی با اثرات تحریکی شدید، بی‌خوابی، کاهش اشتها، و در نهایت وابستگی روانی و جسمی همراه هستند.

از جمله فرآورده‌های تاریخی آمفتامین، قرصی به نام «کاپتاگن» است. این ماده در ابتدا در اوایل قرن بیستم، توسط شیمی‌دانی به نام ال‌ادرینو تولید شد. در جریان جنگ جهانی دوم، ناآگاهی از ماهیت اعتیادآور این ماده سبب شد که پزشکان نظامی بیش از ۷۲ میلیون عدد از این قرص را بین سربازان توزیع کنند. این قرص‌ها ضمن افزایش

هوشیاری و کاهش اشتها، باعث وابستگی شدید شدند. بسیاری از سربازان به دلیل مصرف بیش از حد (اوردوز) جان باختند و آن‌هایی که زنده ماندند، دچار عوارضی همچون آسیب‌های پوستی و دندانی شدند. در نهایت، با آشکار شدن آثار مخرب آن، استفاده از این ماده در دهه ۱۹۸۰ رسماً ممنوع اعلام شد.

مت‌آمفتامین یا شیشه یکی از خطرناک‌ترین مواد روان‌گردان است که در بازار سیاه به راحتی یافت می‌شود. این ماده با تأثیر مستقیم بر سیستم اعصاب مرکزی، منجر به آزادسازی شدید واسطه‌های عصبی مانند دوپامین و سروتونین در مغز می‌شود. ویژگی خطرناک شیشه در آن است که هم‌زمان دارای اثرات تحریکی و توهم‌زایی است، به طوری که عملکرد آن مشابه موادی مانند LSD یا اسید می‌باشد.

مصرف شیشه در ابتدا احساس انرژی و نشاط شدید به فرد القا می‌کند، اما این وضعیت موقتی بوده و به تدریج عوارض جدی‌ای ظاهر می‌شود. از جمله عوارض جسمانی و روانی آن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- توهم شدید و روان‌پریشی
- بی‌خوابی و بی‌اشتهایی مزمن
- تخریب دندان‌ها و فک (به دلیل تأثیر منفی بر استخوان)
- کج شدن فک و ریزش دندان‌ها
- پرخاشگری و هذیان‌گویی
- گشاد شدن مردمک چشم‌ها
- عرق کف دست، لرزش و نارسایی قلبی

این علائم مصرف‌کنندگان را به شدت آسیب‌پذیر می‌کند و در صورت عدم درمان، پیامدهای جبران‌ناپذیری خواهد داشت.

از دیگر مواد محرک خطرناک، کوکائین است. خوشبختانه شرایط اقلیمی ایران امکان تولید این ماده را نمی‌دهد، اما واردات قاچاقی آن همچنان وجود دارد. کوکائین از گیاه «کوکا» تهیه می‌شود که عمدتاً در کشورهای آمریکای جنوبی مانند کلمبیا، برزیل، مکزیک و همچنین آفریقای جنوبی رشد می‌کند. این ماده با اشکال مختلف، از جمله کراک کوکائین، وارد کشور می‌شود و گاهی در جاسازهای عجیب حمل می‌گردد. در یکی از موارد اخیر، فردی این ماده را با نخ به دندان خود بسته بود که پس از پاره شدن نخ، ماده وارد معده شده، کیسه پلاستیکی در اثر اسید معده پاره شده و منجر به اوردوز و مرگ شد.

در حوزه ترک اعتیاد، داروهایی مانند متادون، ترامادول و بوپرنورفین به کار می‌روند. این داروها صرفاً باید تحت نظر پزشک یا در مراکز درمانی مجاز استفاده شوند، چرا که خود آن‌ها نیز خاصیت اعتیادآور دارند.

- متادون برای کاهش نشنگی مواد افیونی استفاده می‌شود و در موارد دردهای خفیف تا متوسط تجویز می‌گردد.
- پس از مصرف منظم، تمایل فرد به مواد مخدر کاهش می‌یابد و معمولاً پس از ۳۰ تا ۴۰ روز درمان، پاک‌سازی بدن انجام می‌گیرد. اما حفظ پاک‌ی و عدم بازگشت به اعتیاد، کاملاً به اراده شخص وابسته است.
- ترامادول در موارد درد متوسط تا شدید استفاده می‌شود و مانند متادون دارای پتانسیل اعتیاد است.
- بوفه مورفین یک مخدر نیمه‌مصنوعی است که عملکردی مشابه متادون و ترامادول دارد و در برنامه‌های درمانی ترک اعتیاد مورد استفاده قرار می‌گیرد.

همه این داروها در داروخانه تنها با نسخه پزشک عرضه می‌شوند و مصرف خودسرانه آن‌ها به شدت منع شده است. به کارگیری ناصحیح این داروها نه تنها به ترک اعتیاد کمکی نمی‌کند، بلکه ممکن است باعث وابستگی شدید و حتی بروز عوارض جانبی جدی شود.

مواد روان‌گردان جدید یا NPSها (Substances Psychoactive New) دسته‌ای از مواد شیمیایی هستند که اثراتی مشابه با مت‌آمفتامین یا گل دارند، اما شدت اثر آن‌ها گاه بین ۱۰۰ تا ۸۰۰ برابر بیشتر از مواد مشابه است. کمیکال و "دستمال" از جمله نمونه‌های این مواد هستند که در ایران به صورت جامد یا اسپری شده روی توتون و دستمال به مصرف می‌رسند. این مواد تحت عنوان کانابینوئیدهای سنتزی در آزمایشگاه‌ها با فرمول‌های شیمیایی تولید می‌شوند و به دلیل شدت اثرات روانی، مصرف آن‌ها بسیار خطرناک است. تنها مقدار کوچکی از این مواد، چنانچه در سیگار قرار گیرد، می‌تواند موجب توهمات شدید و حتی جنون لحظه‌ای شود.

کتامین در اصل یک داروی بیهوشی دام‌پزشکی است، اما متأسفانه به عنوان روان‌گردان نیز مصرف می‌شود. اثرات توهم‌زایی شدید آن، می‌تواند منجر به وابستگی روانی و رفتاری در فرد شود.

قات (Khat) گیاهی است که برگ‌های آن حاوی ترکیبی به نام کاتینون هستند؛ این ماده با ساختاری مشابه آمفتامین‌ها، موجب ایجاد حالت سرخوشی و توهم می‌شود. ریشه استفاده از قات به آیین‌های یاستانی برخی قبایل آفریقایی بازمی‌گردد. هرچند منشأ آن سنتی است، اما تأثیرات شیمیایی آن قابل توجه و اعتیادآور است.

سالویا و داتورا (تاتور) دو گیاه روان‌گردان دیگر هستند که در گذشته کاربرد درمانی داشته‌اند، اما مصرف بیش‌ازحد آن‌ها منجر به اختلال شدید در ادراک، توهم، و گسست مرز واقعیت و خیال می‌شود. این مواد نیز در

فهرست مواد کنترل‌شده سازمان ملل (UNODC) قرار دارند.

مواد روان‌گردان بسیار خطرناک با مصرف جهانی

فلاکا یا "زامبی" یکی از ترسناک‌ترین مواد روان‌گردان جهان است که خوشبختانه هنوز به ایران راه نیافته است. این ماده با نام علمی PVP-α شناخته می‌شود. مصرف فلاکا باعث افزایش شدید دمای بدن (تا حدود ۴۰ درجه سانتی‌گراد) و بروز رفتارهای جنون‌آمیز می‌شود؛ افراد در این حالت کنترل خود را از دست داده، لباس‌هایشان را درمی‌آورند و به دیگران یا خودروها حمله می‌کنند. کریستال‌های ۵ دلاری یا "کریستال‌های جنون" نیز از دیگر مواد جدید هستند که به‌سادگی و با قیمت پایین (هر واحد ۵ دلار) عرضه می‌شوند اما تأثیرات جسمی و روانی بسیار خطرناکی به دنبال دارند. این ماده باعث اختلال شدید روانی، خشونت، از دست رفتن کنترل رفتاری و حتی مرگ می‌شود. ضرورت هوشیاری و آموزش با توجه به پیچیدگی روزافزون روش‌های توزیع و مصرف مواد روان‌گردان، آگاهی و آموزش عمومی جامعه به‌ویژه جوانان و والدین، حیاتی و ضروری است. استفاده از ظاهر فریبنده، تبلیغات گیاهی و اسامی خارجی، نباید افراد را نسبت به ترکیبات ناشناخته و سمی این مواد بی‌تفاوت کند. دستگاه‌های نظارتی، نهادهای آموزشی و خانواده‌ها باید در کنار هم برای مقابله با این تهدیدات جدید، تلاش کنند.

منبع: [ایرنا](#)

نویسنده : سید علی مدد زیدی، تاریخ ارسال : چهارشنبه ۱۸ تیر ۱۴۰۴ ساعت ۱:۱۳ بعد از ظهر